

EMIL RACOVITĂ (1868–1947) – ÎNTEMEIATORUL BIOSPEOLOGIEI ROMÂNEȘTI –

Gheorghe MOHAN¹
gheorghe.mohan@yahoo.com

ABSTRACT: The article pays homage to Romanian scientist and explorer Emil Racoviță (1868–1947). Having studied natural sciences in Sorbonne University in Paris, Racovitză was the only natural historian to take part in the Belgian Antarctic Expedition (1897–1899). Upon returning from the expedition, he became a member of the Royal Geographical Society of Antwerp. His scientific merits led to his becoming a member of the Romanian Academy of Sciences in 1905. He is considered to be the founding father of speleology due to his intensive activity in this field.
KEYWORDS: Emil Racoviță, the Belgian Antarctic Expedition, the Royal Geographical Society of Antwerp, the Romanian Academy of Sciences, speleology

Alături de un celebru explorator norvegiar, acum 150 de ani, participa, la expediția științifică de la Polul Sud și un român în vârstă de 29 de ani, Emil Racoviță, licențiat în drept și în științele naturale la Sorbona, doctor în științe la Paris, pe al cărui geamantan plin de cărți și instrumente de lucru putea fi văzută o carte de vizită, cuprinzând alături de numele său și numele țării mult iubite – ROMÂNIA.

Emil Racoviță s-a născut la Iași, la 15 noiembrie 1868. Tatăl său, Gheorghe Racoviță, magistrat și avocat, era membru al „Junimii”. Mama sa, Eufrosina Stamatopol, o femeie de înaltă cultură, și aleasă bunătate, avea de asemenea strâns legături cu „Junimea”. La liceul absolvit, numit „Institutul Academic Iași”, profesau numeroși intelectuali cu nume respectate în istoria culturii noastre ca: Petru Poni, Gr. Cobălcescu ș.a.

---

¹ Prof.univ.dr. la Universitatea de Vest „Vasile Goldiș” din Arad; membru ritular al Diviziei de Istoria Științei a CRIFST al Academiei Române

După absolvirea școlii secundare și luarea bacalaureatului, în anul 1886, Racoviță pleacă pentru efectuarea studiilor superioare la Paris, însoțit de părinții săi. În anul 1889 se înscrie la facultatea de științe naturale, făcând un pas hotărâtor spre cunoașterea mai aprofundată a naturii. De timpuriu se specializează în zoologie, impresionat de personalitatea științifică a lui Henri Lacaze-Duthiers, cratorul unei ilustre școli de zoologie de la Sorbona, fondatorul și conducătorul celui mai prestigios periodic francez de zoologie „*Archives de zoologie expérimentale et générale*”.

După doi ani de studenție, Emil Racoviță își ia licența în științele naturale și începe să-și publice, rezultatele cercetărilor sale.

În anul 1896 susține doctoratul cu o teză de histologie și anatomie comparată intitulată: „*Sur la anatomie du lobe cephalique et des Anelides polichetes*” (Anatomia lobului cephalic și encefalului anelidelor polichete), care îl face cunoscut și unanim apreciat în lumea întreagă.

După susținerea doctoratului, în 1896, Emil Racoviță pleacă la Iași pentru efectuarea stagiului militar. Înainte de a termina stagiul militar, a fost eliberat în urma unei intervenții diplomatice pentru a participa la expediția antarctică „Belgica”,

Profesorii Lacaze-Duthiers din Paris și Van Beneden din Liege, îl recomandă pe Emil Racoviță drept unicul naturalist al expediției.

Expediția „Belgica” a fost pornită în anul 1894 de Adrien de Gerlache, locotenent de marină belgian, cu sprijinul savantului Solway și a unei subscipții deschise de Societatea de geografie din Bruxelles. Scopul expediției a fost pur științific, de a cerceta o regiune atât de puțin cunoscută cum era aceea a Polului Sud, din punct de vedere oceanografic, meteorologic, geologic și de a colecta material botanic și zoologic. În componența echipajului erau cinci oameni de știință, toți tineri (între 25–35 de ani). La expediție au luat parte 19 persoane dintre care se distingeau: Andrien de Gerlache – șeful expediției; Lecointe – al doilea șef al expediției, ofițer de navigație și însărcinat cu cercetări hidrologice; Roald Amunssen – întâiul ofițer, viitorul descoperitor al Polului Sud și Emil Racovita – naturalist.

„Belgica” părăsește portul Anvers la 19 august 1897. Prima escală are loc către sfârșitul lui octombrie, la Rio de Janeiro, unde Racoviță debarcă și rămâne o perioadă pentru cercetări zoologice.

Intovărașit de F. Moreno, directorul Muzeului de științe naturale din La Plata, el străbate pampasurile braziliene și Argentinei, face cunoștință cu Munții Anzi, cercetează flora și fauna acestor regiuni, precum și pe cea

din Țara Focului și ajunge vasul la Punta Arenas, cel mai sudic oraș al Pământului.

Părăsind Punta Arenas la 1 ianuarie 1898, „Belgica” se îndreaptă spre insulele Shetland unde este întâmpinată de o cumplită furtună, din cauza căreia un membru al echipajului a murit. Îndreptându-se spre sud, datorită vântului favorabil „Belgica” rămâne, începând de la 3 martie 1898, imobilizată complet în gheturile australe, timp de 13 luni. Cu toate acestea, la bordul vasului domnea o atmosferă de voie bună li chiar veselie. La 22 iulie a apărut soarele, dar în prima zi a anului 1899 „Belgica” era tot prizonieră în masa de gheață, însă tot echipajul trece la lucru cu fierăstrae, și topoare, tăind gheața, folosind și dinamită pentru sfărâmarea sloiurilor. După o lună de muncă neîntreruptă, în care „Belgica” era permanent în pericol să fie strivită între ghețuri, la 14 martie 1899, ea scapă de banchiză și se îndreaptă spre Nord și ajunge cu două săptămâni mai târziu în Țara de Foc, la Punta Arenas. Reușita expediției „Belgica” a produs în toată lumea o vie emotie, ea arătând pentru prima oară că omul a reușit să învingă primejdia ținuturilor înghețate.

La 18 noiembrie 1899, „Belgica” și-a făcut intrarea triumfală în portul Anvers.

Emil Racoviță, cel mai iubit membru al echipajului, caracterizat de Roald Amundsen ca „un tovarăș desăvârșit și un călător plin de îndemnuri” aducea un imens material biologic, pe care îl distribuie, diferiților specialiști consacrați, reținând pentru sine materiale privind cetaceele, pinipelele și păsările, precum și biogeografia Antarcticii.

La șapte zile după ancorarea navei „Belgica” la Anvers, Racoviță este ales membru corespondent al Societății regale de geografie din localitate. Anul următor este ales membru al Societății de medici și naturaliști din Iași, iar la 11 aprilie 1905, este ales membru corespondent al Academiei Române. Magistrul său, Lacaze – Duthiers, îl numește în anul 1900 subdirector al laboratorului maritime „Arago” de la Banyuls – sur – Mer și codirector al revistei: „*Archives de zoologie expérimentale et générale*”. În cursul acestor campanii el debarcă la 16 iulie 1904 la Mallorca pentru a cerceta Peștera Balaurului (Cueva del Drach). Aici recoltează, între altele, un crustaceu, nou pentru știință pe care îl numește *Typhlocirolana moraguesi*.

Timp de trei ani explorează multe peșteri din diferite regiuni carstice. Documentele găsite în aceste investigații coroborate și interpretate cu bogata lui experiență de zoolog evoluționist, l-au îndreptățit să publice în

anul 1907 primul volum al revistei „*Biospeologica*”, care reprezintă actul de naștere al biospeologiei.

Până la sfârșitul primului război mondial explorează, împreună cu vechiul său colaborator, Jeannel, peste o mie de peșteri, consemnate în „*Biospeologica*”.

După război, la invitația Consiliului Dirigent al Transilvaniei, revine în țară și se mută cu familia și cu întreaga sa colecție la Cluj, unde la 1 februarie 1920 este numit profesor de biologie generală. Printr-o lege specială este numit director pe viață al Institutului de speologie, care ia ființă legal în cadrul universității clujene, la 26 aprilie, multă vreme fiind unicul institut de acest fel din lume. Până la sfârșitul vieții a continuat cercetările pe teren și în laborator. Împreună cu René Jeannel, apoi cu Alfred Chappuis și Valeriu Pușcariu, explorează numeroase peșteri din Munții Apuseni.

În anul 1920 este ales membru titular al Academiei Române, iar între anii 1926 și 1929, de trei ori consecutiv, președintele alestui înalt for științific.

În anul 1923 este declarat doctor honoris causa al Universității din Lyon, iar doi ani mai târziu este ales președinte de onoare al Societății de zoologie din Franța și membru corespondent al Societății de biologie din Paris. În perioada anilor 1929–1930 este rector al Universității din Cluj. În anul 1932 este proclamat cetățean de onoare al orasului Banyuls, cu ocazia jubileului de 50 de ani al stațiunii Arago. În anul 1946 este ales membru al Institutului de oceanografie din Paris; în anul 1947 – membru asociat al Academiei din Bruxelles, apoi membru al Societății zoologice din Londra și al Academiei de medicină din Paris.

Sub direcția sa înființează, în anul 1920, Societatea de științe biologice din Cluj, al cărei președinte a fost până la moartea sa. Racoviță este prezent în mișcarea culturală a „*Astrei*”, la conducerea Congresului naturaliștilor. Este promotorul mișcării pentru ocrotirea naturii din România. Patronează turismul, înființând „*Frăția munteană*”.

La 19 noiembrie 1947 s-a stins din viață, o personalitate eroică, senină și armonioasă, vrednică să slujească drept model pentru toți oamenii de știință din România.

Bibliografie:

- [1] Ardelean A., Mohan, Gh., *Istoria biologiei în date*, Editura ALL, București, 1994.
- [2] Ardelean A., Mohan, Gh., Titu, Haralambie, *Dicționarul biologilor români*, Editura Mediafax, Arad, 2000.
- [3] Ceaușescu, I, 1., Mohan, Gh., *Din viața și opera marilor biologi*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1977.
- [4] Mustață, Gh., Mustață, Mariana, *Personalități românești și universale*, Editura A.O.S.R., București, 2014.
- [5] Popa, Emil, Codreanu, Radu, *Istoria științelor în România*, Editura Academiei R.S.România, 1975.
- [6] Toma, Constantin, *Biologi de altădată și de azi*, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2015.